

ÇERÇEVE SUNUMU

Türkiye'de işçi eğitimlerinin
dünü, bugünü

Yıldırım Koç

“ Arkadaşlar günaydın, Erhan’a tekrar teşekkür ediyoruz.

Ben, Süleyman Hoca’yla, yetmişli yıllarda, 1975, 76, 77’de Maden-İş’te birlikte çalıştım ve 1976’da Süleyman Hoca’nın yardımcısı olarak yirmi günlük bir Bulgaristan, Macaristan, Çekoslovakya ve Demokratik Alman Cumhuriyeti seyahatimiz olmuştu.

Onun arkasında da eğitim sürecinde birlikte olduğumuz çok oldu. Eğitim konusunda hiç unutamadığım bir hatırası var. DİSK’in Merter’deki merkezinde Maden-İş’in A tipi seminerlerini yapıyorduk. Ben biraz heyecanlıydım, kaçınıcı eğitim olmasına karşın. Süleyman Hoca’ya “Hocam hâlâ heyecanlıyım”, dedim. “Aman” demişti, “O heyecanını yitirme, çünkü o heyecanını yitirirsen öğretmenlik bambaşka bir şey olur.” Süleyman Hoca’dan hiç unutamadığım anılardan biri bu.

Ben 1974’ten beri eğitimcilik yapıyorum ve bu toplantıda Engin Abi en eskimiz. Yusuf Işık ve Rıfat da eski.

Biz Yusuf’la Mamak 1983-84’te aylarca aynı yatakta yattık, A blok, üçüncü koğuşta; onun için Yusuf’u da burada yıllar sonra görmek çok iyi oluyor. Yatak başına iki buçuk kişi düşüyordu, Yusuf da o zaman bu kadar kilolu değildi.

1974’ten beri eğitimcilik yapıyorum. O zaman Tüm İktisatçılar Birliği’ni kurmuştuk. Tüm İktisatçılar Birliği olarak sendikalara eğitim veriyorduk. İlk işçi eğitimine İstanbul Yol-İş Sendikası’nda başladım. Sendikanın genel başkanı Muzaffer Saraç’tı, çok az sayıdaki üniversite mezunlarından biriydi. İlk eğitime çıktığımda dizlerim zangır zangır titriyordu

1974’ten beri de eğitimcilik yapıyorum. Vardığım nokta şu, bunca yıldan sonra. Birileri öğrenmek istemiyorsa onlara hiçbir şey öğretemezsiniz. Bu işçiler için de geçerli, öğrenciler için de.

Ben 1983'te ODTÜ'den 1402 ile atılmışım. 20 yıl önce döndüm, yirmi yıldır ODTÜ'de ders veriyorum. Öğrenciler için de öyle. Öğrenciler öğrenmek istiyorsa, bir şey öğretiyorsunuz; işçi için de öyle. Öğrenmek istemiyorsa hiçbir şey öğretemiyorsunuz.

Eğitimi ve öğretimi de ayırmak gerektiğini düşünüyorum. Eğitim çok zor bir iş, yani dünyaya bakışlarını değiştirebilmek, onların dünyayla bağlantılarında farklı bir perspektif verebilmek, bu çok, çok zor bir iş. Einstein'ın bir lafı vardır, "İnsanların düşüncelerini değiştirmek, atomu parçalamaktan daha zordur" diye; bunu yapabilmek çok zor.

Öğretmek farklı. Eğer uygun teknikleri kullanırsanız, bazı şeyleri öğretiyorsunuz, yine de bir şeyler öğrenmek isterlerse öğretebiliyorsunuz.

Bir de yıllar sonra vardığım nokta, bizim işçimiz kadar çevreye açık, politize bir işçi bilmiyorum. Yani çok ülkede toplantı yapma imkanım oldu, onlarla karşılaşılabiliyorum. Onun için, işçiye bir şey öğreteceğim, diye çıkmak pek doğru gelmiyor. Eğitim bir alışveriş olduğu takdirde bir şeyler yapabiliyorsunuz.

Bizim sendikacılığımızda 1947 yılındaki 5018 sayılı yasada sendikaların görevleri arasında eğitim yapmak yer alıyor. 274 sayılı Sendikalar Yasasını yaşayan Engin Abi var, Yusuf var, Rifat var, ben varım, 274'te de böyle bir yükümlülük var, ama miktar konmamış. 2821'de %5'ti önce, gelirlerinin %10'unu daha sonra eğitime harcamak zorunluluğu getirilmişti, 6356'da böyle bir yükümlülük yok.

Sendikalar bu alanda eğitimler yaptılar. Eğitimi sadece toplantı olarak almıyorum, eğitim malzemesi, yani broşür, kitap ve benzerleriyle bağlantılı olarak alıyorum. Ama vardığım genel nokta şu: Sendikacı kolay kolay eğitim istemez. Sendikacı, seçildiği günün ertesi günü bir sonraki genel kurulun hazırlığına başlar. Eğitim de bu çerçeve içinde kullanılacak araçlardan biridir.

Yol-İş'te yirmi üç yıl ben eğitim dairesinin sorumluluğunu yapmışım, Kapızlı'da eğitim yapıyoruz. Dört şubenin temsilcilerini toplamıştık. Şube eğitim sekreterinin gelip, ya hoca, bir an önce bitir de, millet denize gitsin, filan dediği çok olmuştur. Yani sendikacı açısından eğitimin yapılması, onun bir sonraki genel kurulda seçilmesine ne kadar katkıda bulunacağı hesabına bağlı bir olaydır. Bu nedenle, sendikacıların eğitime pek düşkün olduğunu söylemek pek mümkün değil.

Türkiye'de bu sendikal eğitimler 1950'lerde özellikle Amerikalıların AID, Agency for International Development'la İş ve İşçi Bulma Kurumu toplantılarıyla başladı.

Bu ortak eğitimler konusunda benim elimde rahmetli Muzaffer Daysal'ın verdiği 1958 belgeleri var, bir de Ömer Ergün, rahmetli, onun verdiği 1959 belgeleri var. Sayfalar dolusu çoğaltma. Bir sürü eğitim yapmışlar, eğitim notları aşağı yukarı üç-beş santim tutuyor, teksir olarak var. Ele alınan konuları sunan, Oliver Heiem diye biri, Earl Smith diye biri. Oliver Heiem çok gelmiş, Prof.

Seymen konuşmuş, George Meany'nin yazılarını çevirip dağıtmışlar. Sumner Rosen isimli biri var, daha sonra bir kitap yayınladı bu konuda, o da gelip bir sunum yapmış. Amerika'daki ve Kanada'daki toplu sözleşmeleri filan anlatmışlar. Bir işe yaradı mı bu seminerler? Pek bir işe yaradığını da zannetmiyorum, o yılları hatırladığımda.

1964'ten itibaren eğitimler sendikalarda yaygınlaştı. Broşürler de yaygınlaştı. Mesela, şu Teksif'in çıkarttığı ilk broşür, 1964'te yayınlanmıştı, Sendikacılığın ABC'si, diye. Bunlar genellikle bu Amerika'daki AFL-CIO'nun veya ICF-TU'nun yayınlarının çevirileri biçiminde.

Türk-İş de bu tür broşürler yayınladı. Onun arkasından 1960'larda bunlar devam etti. 1970'li yıllarda farklı bir nokta geldi. Bu ara Özcan Karabulut kitap da yazdı, '60'larda Türk-İş Sendikacılık Koleji var, üç dört dönem filan faaliyet gösterdi. Ankara'da bira fabrikasının orada bir bina, Türk-İş'e verilmişti geçici olarak, orada. Üçer, dörder aylık kurslar biçimindeydi yanlış anımsamıyorsam. Daha sonra sendikacı olanların, sendika yönetimine gelenlerin epeyi bir bölümü bu Türk-İş Koleji'ndeki eğitimlerden geçti. Ve bu yanılla bir miktar önemliydi. Bir de bu dönem Aziz Çelik'in, Sina Pamukçu'yla yaptığı görüşmede var, Avrupalılar ilk kez bu Avrupa Üretkenlik Kurumu, European Productivity Agency dedikleri kurum aracılığıyla Türkiye'de eğitimlere başladılar. Yani Avrupa emperyalizminin ilk Türkiye işçi eğitimlerine el atması bu Avrupa Üretkenlik Kurumu aracılığıyla.

Bir de, 1962'den itibaren Amerikalılar 600 dolayında sendikacıyı bir ila üç aylık sürelerle Amerika'ya gönderdiler. Benim elimde bir sürü gidip gelenlerin hazırladıkları notlar filan var. Bu geziler bizim sendikacılık hareketimizi çok etkiledi mi? Ben çok etkilediği kanısında değilim. Yani birazdan da anlatacağım, öyle insanları eğitimle, üçer aylık eğitimlerle filan değiştirebilmek mümkün değil; millet yine bildiğini okuyor. Fakat burada kritik noktalardan biri, 1972'de Türk-İş'in Amerikan İstihbarat Örgütü CIA'nin kontrolündeki Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü'yle (AAFLI) yaptığı işbirliği anlaşması, bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. 1972'de böyle bir toplantı yapıldı ve onun arkasından AAFLI, ki başına bir dönem Paladino diye istihbarattan olduğu kanıtlanmış biri geçmişti, çok sayıda seminer düzenledi. Mesela 1972-76 döneminde bin yetmiş dört kişi, '77'de dokuz yüz kırk sekiz kişi, '78'de üç yüz yetmiş yedi kişi, '79'da dokuz yüz otuz beş kişi, '80 yılında da dokuz yüz yirmi dokuz kişi bu eğitimlerden geçti. Amerikan propagandası yapıyordu, anti-komünizm yapıyordu. Hani dediğim gibi yine, etkili olduğu kanısında mısın? Değil, ama istihbarat çalışması yapıyorlardı ve özellikle 1960'lı yıllarda bu önemliydi.

1970'li yılların ikinci yarısında Çukurova bölgesindeki sendikalar, Türk-İş'e yazdıkları yazılarda AAFLI yetkililerinin Güneydoğu'da yaptıkları istihbarat çalışmalarına karşı tavır aldılar ve Genel Kurmay'ın da müdahalesiyle AAFLI'nin Güneydoğu'daki çalışmalarına son verildi. Ama özellikle Batı Anadolu'da, İstanbul'da ve Ankara'daki çalışmaları devam etti.

Burada, bu dönemde ilginç bir gelişme Türk-İş'in 1973 yılındaki birinci işçi eğitim şurasıdır. Burada bir Türk-İş İşçi Eğitim Vakfı kurulması kararı alındı, ilk mütevelli heyetinde Seyfi Demirsoy, Kemal Özer, Şevket Yılmaz, Halil Tunç, Kaya Özdemir, Ethem Ezgü ve Ömer Ergün var. Fakat bunun fazla bir çalışması olmadı, Türk-İş İşçi Eğitim Vakfı'nın.

1973'te ilginç bir girişim, Teksif'in mektupla eğitim programı. Çeşitli broşürler basıp dağıttılar; çeşitli sayıları burada, beşeri ilişkiler, işyeri temsilciliği, Avrupa'da sendikacılık hareketi, işçi sağlığı, iş güvenliği, Türk işçi hareketi ve Teksif gibi. Bu tür bir mektupla eğitimin, bildiğim kadarıyla, Türkiye'de başka uygulaması yok. Teksif'in bu çabasının fazla da bir etkisi olduğunu düşünmüyorum.

Biz 1974'te Tüm İktisatçılar Birliği'ni kurduk, TİB o dönemde bir işçi eğitim dizisi başlattı. Bu çok başarılıydı. Bu işçi eğitim dizisi broşürlerinin on üçünün on birini ben yazmıştım. Mesela, şu pahalılık diye bir broşür, 1975'te çıkartmıştık, iki yüz küsur bin sattı bu. İki buçuk liraya satıyorduk, Selçuk Demirel bunun resimlerini çiziyordu, işçi eğitim dizisi diye on üç tane, epeyce başarılı oldu. Türkiye'de sınıflar, grev, emperyalizm gibi konulardı. Bunları özellikle de sendikalara gönderiyorduk, ama sendikalarda eğitim olanakları bu nedenle çok fazla açılmadı. Ama işçi eğitimlerinde bence önemli bir araçtı.

Bu dönemde en başarılı eğitim, Maden-İş'in eğitimleridir. Üç tür eğitim vardı, A tipi, B tipi, C tipi. Ben Maden-İş'te iki yıldan uzun bir süre, önce toplu sözleşme uzmanıydım, '75, '76, '77'de, daha sonra Ücret Dairesi Müdürü olmuştum. Bu eğitimlere düzenli olarak gidiyordum. A tipi eğitimler üç günlük temsilci eğitimleriydi, B tipi on günlük Gönen'de yapılan eğitimdi. C tipi de başka hiçbir sendikada görmediğim bir eğitimdi. A ve B tipi eğitimlerden geçen işçiler alınır ve iki ay süreyle sendikanın çeşitli birimlerinde görevlendirilirdi. Ben mesela sözleşme uzmanıydım, yanıma birisini verirler, sözleşme hazırlık toplantılarına işçilerle katılır bu arkadaş. Sözleşme taslağını temsilcilerle birlikte hazırlarsınız. Toplu sözleşme görüşmelerine katılır, gider on gün muhasebede çalışır, gider on gün örgütlenmede çalışır, çok iyi bir sistemdi. Başka sendikada da bu uygulamayı görmedim. Süleyman Hoca'nın da tabii burada çok büyük katkıları olmuştu. Ve bu dönemde açıkça çeşitli eğitimler yapıldığında da, farklı yaklaşımlar söz konusuydu.

Maden-İş özellikle işçiler arasından siyasi kadro çıkartmaya büyük önem veriyordu. Maden-İş'in 1974 Eylül genel kurulunda yapılan seçimler sonrasında sendika yönetiminde Türkiye Komünist Partisi etkili olmuştu. DİSK'te de '75 Mayıs genel kurulunda o çizgi başladı. Ben beşinci genel kurulda yabancı konuklardan sorumluydum, onun için o süreci içerde yaşamıştım DİSK'te. DİSK'in eğitimleri de bu anlamda çok önemlidir, ama siyasi müdahaleler nedeniyle çeşitli sorunların yaşandığını filan biliyoruz.

Sonra bu dönemde bir de Türk-İş'in Samsun'da bir eğitim merkezi kuruldu, hâlâ devam ediyor. Ama ne kadar işe yaradığı konusunda kuşkularım var.

1980 sonrasında bütün sendikal faaliyetler kontrol altına alındı, uzun süre sendikal faaliyetler yasaklanmıştı. Ama bu dönemde Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü'nün (AAFLI) önü açıldı. Bu örgüt doğrudan doğruya Amerikan istihbaratının kontrolündeydi. Mesela, örnek vereyim, bütün sendikal faaliyetler durdurulmuşken AAFLI'in Türk-İş'in işbirliği içinde düzenlediği seminerlere '81 yılında bin iki yüz seksen dokuz kişi, '82 yılında bin yüz yirmi bir kişi, '83 yılında bin iki yüz seksen kişi katıldı. Daha sonraki yıllarda da bu rakamlar bin küsur olarak her yıl devam etti. AAFLI bu şekilde.

Amerikalılar bir de ikinci bir kanal geliştirdiler, 1984'te Pathfinder Vakfı diye bir vakıf geliştirdiler. Bu çok ilginç bir biçimde eğitimler yapıyordu, doğum kontrol eğitimleri ve saçma sapan şeyler yapıyorlardı. Bu eğitimlerde de ana amaç bir bilgi vermektense ziyade istihbarat toplamaktı. Yani Amerikalılar özellikle '74, '75 sonrasında istihbarat toplamaya çok önem verdiler. AAFLI bunun bir aracıydı. Sendikalarda, Amerikalılara çalışan, Amerikalılara hizmet veren, isim vermeyeceğim bazı kişilerin aktardıkları bilgiler önemliydi ve '84'te de AAFLI'ye ilave olarak Pathfinder Vakfı eklendi.

1984, '85'ten itibaren sendika eğitimleri başladı. Ben 1985'te cezaevinden çıktıktan sonra Yol-İş'te eğitim dairesinin sorumlusu olarak çalışmaya başlamıştım. Bütün eğitimlerimizi polis izlerdi. Hiç unutamayacağım bir eğitim, '85 yılında Mersin'de temsilci eğitimi yapıyorduk. Polis videoyla kayıt altına alıyordu bütün eğitimleri. İşçiler de gelenleri televizyon kanalı çekim yapıyor sanıp, öne çıkmaya falan çalışıyorlardı. Bir süre sonra, polis kayda alıyor, de-yince herkes kafayı öne eğmişti, gözükmemeye çalışıyordu. Yani '85'teki bütün eğitimlerde polis vardı.

1986'da Sivas'ta bir eğitim yapıyorduk. Görevli polis çok havaya girdi, polis de soru sormaya başlamıştı. Demiryol-İş'in Sivas şubesinde büyük bir salonda. Polis, çok havaya girdi, sonra da gelip teşekkür etmişti, çok yararlandığını söylemişti.

1992'de AAFLI'nin Türk-İş'le ilişkileri kesildi. Ben genel kurul öncesinde kurulan eğitim komisyonuna katılıyordum Yol-İş adına. Bir karar aldık orada, Türk-İş genel kurulu da onu onayladı. Karar şöyleydi: Türk-İş'in eğitim faaliyetlerinin finansmanı için üye kuruluşlardan yapılan katkıların artırılmasını, yabancı devletlerden doğrudan veya dolaylı olarak alınan parasal kaynaklarla ve doğrudan veya dolaylı yabancı devlet kuruluşlarıyla bağımsızlığımızı zedeleyici işbirliklerine gidilmemesini ve ortak eğitim programlarının düzenlenmemesini karar altına alır, diye bir karar. Bu metin önce eğitim komisyonunda kabul edildi ve sonra da genel kurulda da kabul edildi ve ondan sonra Türk-İş'in bu ilişkilerin dışına çıktığını biliyoruz. Böylece Türk-İş'in AAFLI ile ilişkileri kesildi.

Zaten bir süre sonra da dünyadaki değişen dengelere bağlı olarak Asya Amerika Hür Çalışma Enstitüsü, Afrika Enstitüsü ve Latin Amerika Enstitüsü kapatıldı, ardından Dayanışma Merkezi diye, "Solidarity Center" diye bir merkez kurdular, o da doğrudan Amerikan devletinin, Amerikan İstihbarat Örgütü'nün kontrolü altında bir örgüttür. Bir ara da Türkiye'ye el attı bu.

Bu arada Avrupalılar eğitim meselesinde devreye girdiler, çeşitli projelerle ve vakıflarla. Özellikle Friedrich-Ebert Vakfı ve Rosa Lüksemburg Vakfı tam Alman devletinin istihbarat çalışmalarında kullandığı iki araçtır. Ben, bir dönem Türk-İş'te de on bir yıl genel başkan danışmanlığı yapmıştım, o dönemde Friedrich-Ebert'ten aradılar, görüşmek istediklerini söylediler, eğitim yapmak istiyorlardı birlikte. Eski temsilcileri Jörg Lange diye biriydi. O gidiyordu. Hans Schumacher diye biri geliyordu. Geldiler, ziyaret ettiler. O zaman Levent Bey diye bir de Ankara temsilcileriydi. Schumacher ve Levent Bey'le bir toplantı yaptık. Schumacher, birlikte çalışmak istediklerini söyledi. Ben de Türk-İş'in bu 1992 kararını hatırlatıp dedim ki, siz Alman devletinden bir miktar para alarak faaliyet gösteriyorsunuz, genel kurul kararı bu tür ortak eğitimlere engel olur. "Doğru değil," dedi. "Nasıl yani?" dedim. Biz, dedi, Alman devletinden bir miktar para almıyoruz, bütün paramızı Alman devletinden alıyoruz, dedi.

Rosa Lüksemburg vakfı da aynı şekilde. Biliyorsunuz, Rosa Lüksemburg bir komünistti, Polonya kökenli, Alman Sosyal Demokrat Partisinin önde gelen kişilerinden biriydi ve 1919 Spartakist ayaklanmasında Alman devlet başkanı, sosyal demokrat Friedrich-Ebert'in faşist milislerle işbirliği sürecinde kafası dıpcikle ezilerek öldürüldü. Ama bugün Alman devleti Rosa Lüksemburg vakfının tüm giderlerini karşılıyor, tam bir istihbarat çalışması yapıyor ve Türkiye'de bazı örgütlerle de bu Friedrich-Ebert vakfına ilave olarak, Rosa Lüksemburg vakfı Alman istihbaratının kontrolündeki bu örgüt olmasına rağmen, işbirliği yapıyor.

Avrupa Birliği'nin bu doğrultudaki çalışmaları 1992 sonrasında yoğunlaştı. Bu dönemde Aziz Nesin'in önderliğinde bir eğitim merkezi kurulmuştu. Bilal Eğitim Merkezi diye. Aziz Bey yönetim kurulu başkanıydı, ben de murahas azaydım. O dönem çeşitli kitapçıklar çıkarttık ve değişik sendikaların kapaklarıyla onları bastırmaya başlamıştık. şu mesela, '93'te filan bastığımız, ANAP ve İşçi Sınıfı kitapçığı. Bilal'ın böyle işçi eğitim yayınları vardı. Çeşitli sendikalarla anlaşıyorduk, mesela o zaman Liman-İş Sendikası'yla anlaşmıştık, çok sayıda bu kitaptan bastı. Çeşitli sendikalar da bu şekilde ortak çalışma içindeydik. Ayrıca Bilal'da bir alternatif işçi eğitim merkezi işletmeye filan başlamıştık. Ama onlardan da çok bir yarar sağlandığı kanısında değilim.

Bunun dışında Türk-İş'te görev yaptđım dönemde yetmiş iki tane broşür çıkar mıştık, her biri on bin basılıyordu. Türk-İş olarak yapılan 10 binerlik baskının dışında bazı sendikalar da bu broşürleri kendi yayınları olarak bastılar. Ancak bunların pek bir işe yaramadığını düşünüyorum. Yani şimdi geriye dönüp, aşağı yukarı '74'ten bugüne eğitimcilikte ne yapıldı, ne edildi diye sendikaların eğitimlerini de gözden geçirdiğimde, yazılı metinlerin pek bir işe yaradığı kanısında değilim. Ben genellikle broşür yanlısydım, kalın kitapların hiçbirinin okunmadđını biliyorum. Mesela Türk-İş dört tane eğitim kitabı çıkartmış, öyle kalın kalın, kocaman kitaplar. Okunuyor mu? Okunmuyor.

Bir dönem Oğuz Oyan Türk-İş Araştırma Dairesi mdryken, iki defa ikişer ciltlik araştırma yapıldı. Ayrı kitaplar çıktı. Çeşitli sendikalarımız da kalın kalın kitaplar çıkartıyorlar. Hiçbiri okunmuyor. Broşürlerin okunacağından umudum vardı bir dönem, ancak bugün bu konuda da çok umutlu değilim.

Türk-İş'te genel başkan danışmanı olarak çalışırken, benim editrlğmde yayınlanan yetmiş iki tane küçük broşür, on biner tane Türk-İş bastı, sendikalar ayrıca kendi kapaklarıyla bastılar, çeşitli yerlere bazen gittiğimde o kitapıklardan görüyorum, okunduğunu hiç zannetmiyorum.

Bizim bir szli öğrenme geleneğimiz var, kalan on dakikamda onu anlatacağım. Szli ğrenme geleneğimiz var, okuyarak öğrenme alışkanlığı hâlâ yok. O nedenle toplantıların önemli olduğunu, ama bu toplantılarda da eğitimin çok zor, öğretimin de kısmen başarılı olabileceğini filan düşünüyorum. Sendikalar da böyle kalın kalın kitaplar geldiğinde, arşivimize koyuyoruz ama ben bile adam gibi bakmıyorum, ciddiye almıyorum. Çünkü işçi eğitimlerinde işe yaradığı kanısında değilim.

şimdi, işçi eğitimi nasıl olmalı, diye bunca yıldan sonra baktđımda birkaç sonucu varıyorum. Birincisi, eğitimciliği sevmeyen birinin eğitim yapması mümkün değil. Ben Süleyman Hoca'yı, Süleyman Hoca'nın her defasında derse bir şevkle girdiğini hatırlıyorum. Eğitimciliği seveceksiniz, eğitimciliği para kazanmanın bir yolu olarak filan değil de gerçekten keyif aldığınız ve bir siyasi amacınız da varsa o siyasi amaca hizmet eden bir araç olarak değerlendirdiğinizde eğitimcilik başarılı oluyor, işe yarıyor diye düşünüyorum.

Mevzuat eğitimleri önemli, mevzuat eğitimlerinde ama üniversiteden gelen ve işçi hareketi içinde yer almamış kişilerin başarılı olmadığını biliyorum. Şimdi ben, üniversitede de hocalık yapıyorum, öğrenci benim önüme geldiğinde sınıfın kralı benim, ben o çocuğun geleceği için not veriyorum. O zaman onunla ilişkim daha farklı, ama işçiyle ilişkileriniz çok farklı olmak zorunda. Yani üniversiteden gelip, ders anlatıp anlatıp giden, işçiyi dinlemeyen, işçiyi öğrenci olarak gören insanların eğitimlerinin, mevzuat eğitiminde bile işe yaramadığı kanısındayım. Yani işçinin sorununu dinlemiyorsanız, işçiyi dinlemiyorsanız, işçinin işyerinde karşılaştığı sorunlara çözüm üretmeye çalışmıyorsanız, ki üniversitelerden yetişmiş ve sendikal yaşamda yer almamış insanlardaki genel eğilim bu oluyor, bu anlatılanların pek işe yaramadığı kanısındayım.

Yönetici eğitimleri, temsilci eğitimleri ve taban eğitimleri birbirinden çok farklı olmak zorunda içerik olarak. Taban eğitimleri bazı sendikalarda yapılabiliyor. Ben Yol-İş'teyken bizim toplu sözleşmelerimizde işyerinde faaliyeti durdurup bütün bir gün, işçilerle eğitim yapma, bütün işçilerle eğitim yapma imkanı vardı. O toplantılarda mesela ben çok şey öğrendim. Bir şeyler öğretmeye çalıştım, ama taban eğitimlerinin önce bana çok yararlı olduğunu düşünüyorum. Bir de geriye dönüp baktığımda şunu görüyorum. Bazı insanlar bana, ya sen basit yazıyorsun, yazdığın anlaşılıyor, filan diyorlar. Diyorum ki onlara, beni işçi yonttu. Çünkü özellikle taban eğitimlerinde işçi kabadır, eğer anlattığınızı anlamazsa, ne diyorsun sen kardeşim, diye adamı yontarlar. O nedenle taban eğitimleri, işçinin ders veren hocayı yonttuğu birer süreç olarak düşünüldüğünde çok yararlı. Taban eğitimlerinde daha çok sohbet niteliğinde, insanların konuşmasını teşvik edecek bir yöntemin izlenmesinin yararlı olduğunu düşünüyorum.

Eğitimlerde bence en az eğitimler kadar önemli olan, ders dışındaki sohbetler. Yani bir çok şeyi orada daha rahat anlatabiliyorsunuz. Ders dışında sohbet edildiğinde daha dostça oluyor, daha iyi bir ortam olabiliyor ve aktaracağınız özellikle öğretimden çok eğitim yanının o ders dışı sohbetlerde önemli olduğunu görüyorum.

Günümüzde ciddi bir tehlike, kulaktan dolma bilgi ve sıgılık. Yani ben '74'te eğitimlere gittiğimde, '75'te Maden-İş'te toplu sözleşme için işyerinde toplantı yaptığımda, karşımdaki işçilerin çoğu okuma yazma bile bilmezdi. Ben ilk olarak Silahtarğa'da iki işyerinde, Kardemir ve Demir Sanayii diye iki demir çekme fabrikasının toplu sözleşmesini yapmıştım. İşçilerle toplantı yapıyorduk, çoğu okuma yazma bilmiyordu, Güneydoğu'dan, Doğu'dan gelmiş iri yarı adamlardı, demir çekmelerde öyle işçi aranır. Ama şimdiki işçi çok farklı. Geçmişte okuma yazma bilmeyen işçi, müthiş bir kültür birikimi devralmıştı ve bilgiye açtı. Ama şimdiki insan elinde akıllı telefonla her şeye ulaştığını ve bildiğini zannediyor. Ve belki bizim işçi eğitimlerinde önem vermemiz gereken bir konu, onları bu sıgılıktan kurtarmak. Ben mesela WhatsApp kullanmıyorum, 2015'te Türk Metal'e karşı işçiler ayaklandığında Bursa'da Tofaş işçilerinin temsilcileriyle ve Renault işçilerinin temsilcileriyle toplantılar yaptım, iki üç

defa saatler boyu. Ben o zamana kadar WhatsApp diye bir şey olduğunu bilmiyordum. Orda bir şey konuştuğumuzda anında akıllı telefonlardan onu buluyorlardı ve yirmi dakika içinde dört bin beş yüz, beş bin işçiye ulaşabilen bir WhatsApp sistemi kurmuşlardı. Şimdi karşınızdaki işçi artık kırk beş yıl önce-sinin okuma yazma bilmeyen işçisi değil; bilgi kaynaklarına anında ulaşabilen, internet kullanan, televizyon izleyen ama bunu izlerken de sığığa düşen, olayın kısa vadeli çıkardan uzun vadeli çıkara, özeline çıkarından genele gidebilen insan değil. Bizim belki onlara eğitimlerde öğretmemiz gereken, bildiklerine saygı duyup, onları incitmeden bildiklerinin yetersizliklerini onlara anlatabilmek, yaşamın karmaşıklığını anlatabilmek; bunun önemli olduğunu düşünüyorum.

Toplu sözleşme hazırlık toplantılarının çok önemli olduğunu düşünüyorum, oralar fiilen adı eğitim olmadan, bir eğitim toplantısı olarak kullanılabilir.

Eğitimde araç kullanılır mı? Mesela taban eğitiminde ben PowerPoint filan kullanmaya karşıyım; temsilci eğitiminde de karşıyım. Çünkü orada karşınızdaki insanın katkılarıyla, tartışma yoluyla öğretmek, çok daha kolay ve doğru geliyor bana. Yani ben derste de gidip not anlatmıyorum, kafamda anlatacağım bir çerçeve var, öğrencinin sorduğu soruya göre ya da işçi toplantısında işçinin ilgilendiği alana göre kafanızdaki çerçeveyi değiştirmek zorundasınız. Eğitime katılanların mimiklerini, tepkilerini izleyeceksiniz. PowerPoint filan sizi sınırlandırıyor, ille şunları anlatacaksınız, filan diye.

Yönetici eğitimlerinde bilgi aktarma ön planda olduğunda PowerPoint filan kullanılabilir, ama bence temsilci eğitimi ve taban eğitimlerinde çok daha yaygın bir biçimde serbest üslup, kafanızdaki çerçevenin çeşitli alanlarının genişlediği, gelen sorulara göre bir kısmının atlandığı bir yöntem daha doğru oluyor.

Son olarak bir noktaya değineyim. Ben Devrimci Yol hareketindenim, Devrimci Yol Dergisi'nin yazı kurulundaydım. 1977 yılında Dev-Yol dergisi çıkmaya başladığında ilk sayıda bir yazım yayınlanmıştı, kitle eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktalar, diye. Orada şu başlıkları ele almışım: Tavrınıza dikkat edin, eğitim bir alışveriştir, kendinizi öğretmen sanmayın, sabırlı olun, saygılı olun, bol örnek kullanın, dinleyicileri tartışmaya katın, dinleyiciler kendi deneyimlerini anlatabilsinler. Anlatılanları dinleyicilere anlattırın, eğitim eylem için yapılır, öğrenen öğretmek zorundadır, eğitime ajitasyon da katın, Türkiye tarihini kullanın, demokratik davranın, asla yalan söylemeyin, inançlara saygılı olun, sınıf mücadelesine aktif olarak katılın. 1977'de, Devrimci Yol Dergisi'nin birinci sayısındaki yazımda vurguladığım öneriler bunlardı; bunların büyük ölçüde geçerli olduğunu düşünüyorum.

Özellikle İslamcıların yüzyıllardır süregelen vaaz geleneğinden teknik olarak öğrenmemiz gereken çok şey olduğunu düşünüyorum.

Üslup çok önemli, yaşadığım bir olayı anlatıp konuşmamı öyle bitireyim.

1986 ya da 87'ydi, Yozgat'ta eğitim yapıyoruz, taban eğitimi, bütün işçiyi toplamıştık. O dönemde sınıf kimliğini öne çıkarmaya çalışıyoruz; işte otuz yıl önce.

Bir örnek verdim, dedim ki, birbirimizin inançlarına saygı duymalıyız, mesela, dedim, ben namaz kılmıyorum, siz kılıyorsunuz, ama siz bana karışamazsınız, bu şirktir, hem de doğru olmaz. Şimdi ben bunu dediğim anda dinleyicilerin yüzü asıldı, herhalde içlerinden, zaten bu herif için komünist diyorlardı, dediler ve o gün çok kötü bir eğitim yaptık.

Ertesi gün Kayseri’de taban eğitimi yapıyoruz, diyelim ki, dedim, ben beş vakit namaz kılıyorum, ama siz kılmıyorsunuz, ben size karışamam, dedim, bu şirk olur, dedim. Aynı şeyi söylüyorum, ama ikincisinde “diyelim ki ben oruç tutuyorum ve siz tutmuyorsunuz” diyorum. Bunu dediğinizde karşınızdakinin inancına da saygı göstermiş olduğunuzda bir anda milletin yüzleri böyle bir gevşedi ve ondan sonra o gün çok iyi bir eğitim yaptık.

Sahtekarlık mı yaptım, hayır. Ben beş vakit namaz kılıyorum, demedim, diyelim ki ben beş vakit namaz kılıyorum ve siz kılmıyorsunuz, benim size müdahale etmem yanlıştır, şirktir, sınıf kardeşliğine aykırıdır filan diye konuştum. Bu nedenle üslubun çok önemli olduğunu düşünüyorum, karşınızdakine saygılı olduğunuzda, ortak noktaları öne çıkardığınızda bir şeyler öğretebiliyorsunuz ve belki bir miktar eğitebiliyorsunuz. Ama karşınızdaki insanın feleğin çemberinden geçmiş, anasının gözü, çarıklı erkanıharp, görmüş geçirmiş, çoluk çocuk sahibi insanlar olduğunu bilip işçi eğitimi yapmanın, karşınızdakinin okuldaki öğrenci olduğunu sanmamanın bu eğitimlerin bir parça da olsa işe yarayabilmesinin ön koşulu olduğunu düşünüyorum.

Yirmi dokuz dakikada bitiriyorum, teşekkür ederim.

Erhan Kaplan:

Hocam çok teşekkürler, sunum benim açımdan da hoştu, yararlandım; ağzınıza sağlık, emeğinize sağlık.

Değerli arkadaşlar,

Programa bakınca, şu an için herhangi bir mola öngörmeden doğrudan Ulusal Konfederasyondan ve Uluslararası Merkez’den İşçi Eğitimlerine Yaklaşımlar ve Eğitim Politikalarını gündeme almışsınız, ama eğer mola ihtiyacı varsa, bir beş on dakika ayırılım diye sormak isterim.

İhtiyaç var mıdır? Var dendi.

O zaman fazla değil, yedi dakikalık bir mola verelim, saati salonda asılı duran duvar saatine göre belirleyelim. O saate göre tam on buçukta buluşuyoruz.

Toplantı esnasında içeriye çay servisi yapılmayacak, çay ocağımız yandadır. İsteyen istediği zaman yan taraftan çay alabilir. Kolay gelsin.

(Aradan sonra)

Arkadaşlar, şimdi, bu bölümde konfederasyonlar ile uluslararası merkezlere söz vereceğimizi söylemiştik. Türk-İş, ITF ve PSI olacak bu bölümde.

Türk-İş genel merkezinden iki arkadaşımız gelecekti. Ne var ki, hükümetin taşeron işçilerinin durumuna dair bir düzenleme yapacağı haberleri üzerine bugüne olağanüstü bir başkanlar kurulu toplantısı kondu. Bu nedenle katılamadılar. Türk-İş uzmanı arkadaşımız görüşlerini yazılı iletmış, gelemediği için özür diliyerek. İzninizle Türk-İş’in eğitime dair yaklaşımlarını okutalım, daha sonra uluslararası merkezlere geçelim.

Buyrun, Türk-İş adına görüş yollayan Hülya hanımın konuşmasını okuyalım lütfen.